

ФІНАНСОВА СИСТЕМА США

У статті розглянуто принцип побудови фінансової системи США та її бюджетний устрій. Також вивчено склад доходної частини бюджету країни, структура податкових і неподаткових надходжень. Особливу увагу приділено розгляду витратної частини державного бюджету США. Поряд з цим розглянуто структуру доходів і витрат місцевих бюджетів країни.

В статье рассмотрено принцип строения финансовой системы США и её бюджетный строй. Также выучено состав доходной части бюджета страны, структура налоговых и косвенных поступлений. Особенное внимание уделено рассмотрению расходной части государственного бюджета США. Равным образом рассмотрено структуру доходов и расходов местных бюджетов США.

The principle of financial system of United States of America and its budget structure are analyzed in the article. The contents of budget yield component of the state, tax and non-tax structure are studied. It has been paid much attention to the consideration of expenses of United States of America state budget. The income and expenses structure of local budgets is researched studied in addition to that.

Ключові слова: фінансова система, фонди фінансових ресурсів, федеральний устрій, бюджетний процес, військовий бюджет, економічні програми, бюджетний дефіцит.

Одним з головних факторів, згідно яких можна простежити розвиток національної економіки, ринкових відносин та добробут населення є фінанси та фінансова система.

Виникнення цих понять пов'язують з появою держави. Адже завдяки фінансовій системі держава мобілізує та розподіляє грошові кошти, які застосовує для виконання своїх функцій. Фінансова система характеризує грошові відносини, які виникають між державою та підприємствами, організаціями, населенням, між підприємствами і всередині них.

З іншого боку, фінансова система – це сукупність ринків та інших інститутів, які використовуються для укладання фінансових угод, обміну активами і ризиками. Ця система містить у собі ринки фінансових інструментів, фінансових посередників, фірми, які пропонують фінансові послуги, і органи, що регулюють діяльність усіх цих установ [1].

Фінансова система є ефективним знаряддям здійснення державної політики, спрямованої на задоволення потреб суспільства, розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту між різними верствами населення, окремими господарськими структурами й територіями.

Метою є розгляд особливостей фінансової системи США, що надасть можливість пізнати основні тенденції розвитку світового господарства.

Сполучені Штати Америки є високорозвиненою індустріально-аграрною країною, держава-гігант, провідна економічна і військова держава світу, займає 3-є місце за площею і чисельністю населення. США мають високорозвинену і диверсифіковану промисловість.

Країна є лідером у розвитку наукомістких галузей: авіаційної та ракетно-космічної техніки, електронного обладнання, а саме комп'ютерів, мікросхем,

приладів, нових конструкційних матеріалів. Ученим та інженерам США належать більшість наукових відкриттів останнього десятиліття в галузі техніки і біотехнології. Технологічний відрив від конкурентів особливо відчутний у галузях, які сьогодні визначають основні напрями науково-технічного прогресу [4]. Зрозуміло, що таких великих світових досягнень вони могли досягти лише за допомогою злагодженої роботи систем, відповідальних за різні галузі господарства. Фінансові системи деяких держав можуть відрізнятися за своєю структурою, але у всіх є загальна ознака — це різноманітні фонди фінансових ресурсів, які різняться за методами створення та напрямками використання, однак тісно пов'язані між собою, мають прямий і зворотний вплив на соціальні процеси в державі, а також на формування і використання фондів фінансових ресурсів у розрізі окремих ланок [2].

США має федеративний устрій, фінансова (або бюджетна) система складається з таких ланок: центральний бюджет, штатний, графський, муніципальний, а також ряд додаткових округів. Використання такої системи організації характеризується відсутністю єдності. Іншими словами, кожен з елементів фінансової системи самостійно формує і затверджує свій бюджет, створює властиву йому податкову політику.

У США бюджети регулюються через систему дотацій і відрахувань. Рух ресурсів відбувається одночасно по чотирьох каналах: з федерального бюджету – у бюджети штатів і місцеві бюджети; з бюджетів штатів – у місцеві бюджети; з місцевих бюджетів – у бюджети штатів; між місцевими бюджетами.

Центральне місце в цій системі займають федеральні фінанси, на які припадають 60% державного бюджету. Про це свідчать сформовані в останні три десятиріччя параметри розподілу і перерозподілу коштів між бюджетами трьох рівнів: близько 65% сукупних витрат консолідованого бюджету проходять через федеральний бюджет і 35% – частка інших двох рівнів, яка розподіляється між штатами і місцевими органами влади в пропорції 2 : 1.

У базі власних доходів влади штатів і місцевої влади спостерігається неухильно зростаюча залежність від федеральних дотацій. Федеральна допомога штатам (23%) і місцевій владі (6%) носить яскраво виражений програмно-цільовий характер. Дотації і субсидії в США розподіляються нерівномірно. З їхньою допомогою на рівні штатів реалізується близько 500 цільових програм. Така зростаюча залежність дає підставу стверджувати, що «федеральна допомога» (29% загальної суми доходів штатів і місцевих органів) перетворилася в засіб прямого контролю федерації за фінансовою політикою штатів і місцевих органів влади.

Федеральний, або як прийнято називати, державний бюджет США складається за принципом «повного бюджету» і включає в себе дві частини: урядовий бюджет і довірчих (траст) фондів. За допомогою першого виду бюджету фінансуються національні економічні і соціальні програми. Траст фонди мають переважно цільовий характер і забезпечують роботу

інфраструктури. Статусу таких фондів набувають окремі соціальні і пенсійні фонди. Їх доходи формуються за рахунок надходжень від використання державної власності. Окремі соціальні фонди створюються за допомогою внесків працюючих в державному і приватному секторі економіки, сюди також включаються відрахування від доходів федерального уряду і підприємств.

Зрозуміло, що процес створення і затвердження бюджету країни є «громістким» процесом, а значить він потребує багато часу, у США робота зі складання проекту державного бюджету починається задовго до початку нового бюджетного року, а саме за 18 місяців. Це зумовлює своєчасне та заплановане утворення доходної та витратної політики країни.

Бюджетний процес включає чотири основних етапи, які взаємодіють між собою: формування бюджету президентом; робота Конгресу над бюджетом; зміцнення бюджету; виконання бюджету

Під формуванням бюджету розуміють виклад основних фінансових пропозицій президентом і порядок розподілу коштів. Він установлює загальні напрямки бюджетної і фінансової політики. Адміністративно-бюджетне управління з Міністерством фінансів, опираючись на вказівки, працюють над встановленням політичних вказівок і рівня планування для установ на майбутній бюджетний рік та на наступні чотири роки.

Контроль за виконанням бюджету покладається на Адміністративно-бюджетні управління і Міністерство фінансів. Між ними спостерігається розподіл обов'язків, перша організація створює та виконує бюджет, а до функцій другої належить мобілізація федеральних податків, проведення емісії грошей, здійснення митних функцій тощо.

Приблизно обсяг федерального бюджету США складає близько 15 трлн. дол. Структура видаткової і дохідної частини федерального бюджету зазнає щорічних змін. Слід зазначити, що на проект федерального бюджету США більшою мірою впливають політичні події, що відбуваються в цій країні. Так, наприклад, федеральний бюджет став протиріччям Б. Клінтона і республіканського Конгресу перед президентськими виборами 1996 року.

Перед адміністрацією Клінтона стояла не тільки проблема переобрання, а й необхідність зміцнення політичної бази демократів. А це означало таку конфігурацію бюджетних пріоритетів, при якій повинно поступово відбуватися заміщення військових витрат на соціальні.

Що стосується економічних програм, то адміністрація практично заморозила всі витрати на сільське господарство, транспорт, енергетику, охорону навколишнього середовища, науку і техніку. Доходи в 1997 році зростали випереджальними темпами відносно витрат-7,1% у порівнянні з 5,3%, що дало різницю в 10 млрд. дол. в абсолютному вираженні. Це був практично збалансований, майже зразковий бюджет, у якому доходи і витрати перебували в більш-менш урівноваженому стані [1].

Основна проблема, яка спіткала США в останні 20 років пов'язана з

федеральним бюджетом, а саме державним боргом. Коли держава не покриває прогнозованих витрат, виникає державний борг. Державний (борг) кредит є заборгованістю держави перед своїми громадянами і господарськими структурами, іноземними кредиторами. Його величина свідчить про раціональність і ефективність фінансової політики держави та регулюється законодавством. Значний борг дає підстави для висновку, що держава живе за рахунок майбутніх поколінь. Велика сума боргу негативно впливає на видаткову частину бюджету, оскільки вимагає витрат на обслуговування [3].

Однією з «хворих» статей бюджету є військові витрати. Вони пов'язані з веденням воєнних дій США з Афганістаном та Іраном. Також до витрат належать утримання та навчання особового складу збройних сил, наукові дослідження військового характеру, утримання НАТО, репараційні платежі, пенсії та допомоги інвалідам війни і родинам загиблих.

Щоб повністю забезпечити фінансування цієї статті витрат, з федерального бюджету США виділяється близько 30% державного бюджету країни.

США займають перше місце в світі за обсягом капіталовкладень, які направляються кожного року в країну іноземними інвесторами. За оцінками зарубіжних економістів, привабливість американського ринку пояснюється в першу чергу тим, що інвестиційна політика уряду США, яка заохочує можливість створення стратегічних альянсів з американськими компаніями в найбільш перспективних галузях національної економіки, фактично не зазнала ніяких змін за останні кілька десятиріч і належить до числа найбільш прогресивних. Основним законом, що гарантує права іноземних інвесторів, є Конституція США.

Отже, налагоджена система функціонування кожної зі складових фінансової системи держави можливе лише за умов чіткого законодавчого урегулювання їхньої взаємодії та, якщо вони доповнюють одна одну. Це можлива при досконалій фінансовій системі. Так, наприклад, при недоліках в організації фінансової діяльності окремих структур, їхньої збитковості зменшуються надходження до бюджетної системи, централізованих позабюджетних фондів, страхових і резервних фондів. Знання специфіки функціонування економічного ринку так і фінансових систем є основою для оцінки привабливості ринків товарів та послуг, проблеми розвитку систем фінансового господарства, глобальні проблеми світової економіки, використання досвіду країн, проведення різних видів досліджень з метою порівняльного аналізу функціонування світових господарств для покращення роботи всіх установ та організацій в державі. Це звужує фінансові можливості держави, зумовлюючи дефіцит бюджету, що призводить до зростання інфляції та державного боргу і негативно позначається на діяльності всіх учасників фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн / Л.О.Миргородська. – К.: Центр навчальної літератури, 2003.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів / О.Д.Василик. – К.: НІОС, 2001.
3. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань / А.С.Гальчинський, П.С.Єщенко, Ю.І.Палкін. – К.: Вища школа, 1998.
4. Старостіна А.О., Длічач А.О., Богомаз Н.В. Економіка зарубіжних країн / А.О.Старостіна, А.О.Длічач, Н.В.Богомаз. – К.: Знання, 2009.